

מאמרים ורשימות על דוד פוגל ועל יצירתו

(לפי סדר הופעתם)

- ידיעות בעתונים, ציונים ביוגרפיים קצרים באנציקלופדיות, בקצצים וכד' ומאמרים המזכירים את פוגל באקראי מסומנים בקו בין סוגרים (—)
- י. ה. ברנר, „ביבליוגרפיה“, „האדמה“, כרך א' (תר"ף) חוב' ב', עמ' 242.
(= כתבים, הוצאת שטיבל, כרך ח', 409).
- פ. שמאי, „הרהורי ביקורת“, „העולם“, כרך ט' 5.12.1919, עמ' 4.
- י. לביא, „לפני השער האפל, רשימת ביקורת“, „הארץ“, כ"ח באב תרפ"ג, 10.8.1923, עמ' 4.
- בן מלכה (= דוד שמעוני). ביקורת, „על לפני השער האפל“, „הפועל הצעיר“, שנה י"ז, גל' 42, (24.8.1923), 11—12.
- מ. ק. (= מרדכי קושניר-שניר). „עם קריאה, לפני השער האפל“, „קונטרס“, חוב' קמ"א. י"ט אלול תרפ"ג, עמ' 24—25.
- א. ש. (= אברהם שלונסקי), „לפני השער האפל“, (ביקורת). „הדים" ב' חוב' י' 66—67. תרפ"ג—תרפ"ד.
- ד.א. פרידמן, „בכורים (על „לפני השער האפל“), „העולם" י"ב, 284—285. תרפ"ד.
- י. קלוזנר, „ספרותנו“, „השלוח" מ"א 374—375. תרפ"ד.
- א. צייטלין, „דוד פוגל (לבואו)“, „היום“, א', גל' 80, 3.4.1925, עמ' 6.
- מ. קלינמן, „ביבליוגרפיה“, „העולם" י"ג 332. 1925.
- Hugo Knöpfmacher. „Der hebräische Dichter David Vogel.“ *Jüdische Rundschau*, Berlin 11. 12. 1925.
- ב. כהין. (= ב"צ בנשלום). „דוד פוגל“ (רשימת ביקורת). „עלים“ (לספרות ולמלה חפשית). ורשה, שנה ב' גל' 4 סיון תרפ"ז, 28—32.
- אליעזר היימאן, „על שירתו של דוד פוגל“, „נתיבות“, קובנה, שנה ב'. מס' 16—17 (2 באוקטובר 1927).
- אשר ברש. הקדמה לסיפורו של פוגל, בבית-המרפא (עמ' ט'). הוצ', מצפה, ירושלים תרפ"ח.

(—) „כתובים" י"ז גל' ס"ו 1 (5.1.28) : תמונתו של פוגל. (לצאת ספרו בבית המרפא").

מנחם ריבולוב. „ספר המסות". ע"ע קפ"א—קפ"ה. גיו-יורק, תרפ"ח. אליעזר היימאן. „עם שירת הקץ". להופעת הספר „בבית-המרפא" לדוד פוגל. „נתיבות", קובנה, שנה ג' מס' 3—4 (6 במרץ 1928), עמ' 10. מ. קלינמן. „ביבליוגרפיה". (על „חיי נישואים"). „העולם" י"ז 983—1929.974. (—) „כתובים" י"ח גל' כ"ד (13.3.29) : תמונתו („לרגל בואו לא"י"). ש. צמח „בבית-המרפא". (ביקורת). מאזנים א' גל' ט' 12—13. תרפ"ט. ג. שופמן. „במצור ובמצוק". כתבים כרך ב' 125, 134. בספר לראשונה בכתבי ג. שופמן, ספר ג', ת"א 1929. (דוד גול, אחת הדמויות בסיפור, הוא דוד פוגל).

א. ברוידס. „חיי נישואים". (ביקורת) מוסף ל„דבר" ה' גל' ה', 4. תר"ץ. י. יציב. „חיי נישואים". (ביקורת). מוסף ל„דבר" ה' גל' כ', 3. תר"ץ. ב. חיים. „חיי נישואים". ספר ראשון (ביקורת). „גלים", וילנה ב' שבט תר"ץ. 31.1.1930. גל' 4, עמ' 4.

י. ג. חיי נישואים". (ביקורת). מאזנים" גל' ז' 12—13. סיון תר"ץ. י. סערוני. „מספסל לספסל" שיחות סתם על „חיי נישואים", רומן מאת ד. פוגל. „הארץ", גל' 3189. 31 בינואר 1930 עמ' 3. מ. שלאנגר. „חיי נישואים" בהוצ' מצפה, „כתובים", שנה רביעית כ"ט (קטע), ב' סיון תר"ץ 29.5.1930, עמ' 3. (—) (מודעה על מסיבת פרידה לפוגל בעוזבו את ברלין)

Jüdische Rundschau. Berlin, 25. 9. 1931

(—) (ידיעה על בואו לפולין) Chwila, Lwów 4.11.1931

(—) (ידיעה על הרצאותיו) Chwila Lwów 16.11.1931

(—) תמונתו עם ביאליק Chwila Lwów 23.11.1931

(—) שמעון גינצבורג. „בפרוזה העברית. סקירה". עם וספר, כרך א', חוב' א, עמ' 21—24 (על פוגל, עמ' 23). תשרי תרצ"ג, אוקטובר 1936. י. ש. פינלס (פנואלי). „ד. פוגל (במלאת לו חמישים שנה)". „גליונות" י"א, 295—296. תש"א.

(—) „המשורר דוד פוגל גורש על-ידי הנאצים" (ידיעה). „הארץ" 17.5.1945

(—) ברוך קרופניק (= קרוא) אנציקלופדיה לספרות ישראלית וכללית. ת"א 1943, כרך ד', עמ' 1411; מהד' שניה ת"א 1961, כרך ג', עמ' 1409.

- (—) „על המשורר דוד פוגל". ידיעה ב„הדאר" כ"ח באייר תש"ה (על מותו).
- ש. בס, ד. פוגל. משורר עברי שנספה בצרפת". „מעט מהרבה" 292—293. תל-אביב, תש"ז.
- (—) „כל שיריו של דוד פוגל". ידיעה ב„הארץ" 18.7.1947 (על כ"י שהובא לא"י „ויצא בקרוב לאור").
- (—) „ארבעים שנה" (... להופעת „הפועל הצעיר"). הוצ' מרכז מפלגת פועלי א"י. ת"א, תש"ז. עמ' 330: תמונתו.
- הלל בבלי, „שלושה משוררים". ג': דוד פוגל. „הדאר" כ"ט גל' ב' (11.11.49). 33—34.
- (—) לאה גולדברג. „פגישה עם משורר" (על אברהם בן יצחק). „ספרית פועלים", תל-אביב 1952. (על פוגל, עמ' 259).
- (—) א. ב. (= אברהם ברוידס). „הערה לשירי דוד פוגל" [על עזבונו: מלווה את שיריו האחרונים]. „מסכת", הוצאת אגודת הסופרים העבריים. תל-אביב, תשי"ב 1952, עמ' 259.
- משה בן מנחם. „מעבר לשער האפל" (לזכרו של ד. פוגל). „אנך" א' 200—216. תשי"ד.
- (—) בן אור. „תולדות הספרות העברית בדורנו". כרך א', ת"א 1954.
- נתן זך. „בעקבות משורר שנשכח". „משא" 23.9.1954.
- (—) י. מ. ניימן. „על משפט אחד בשירי אלזה לאסקר-שילר". „דבר" 4.2.1955.
- (—) לאה גולדברג. הערה ב„לוח האוהבים". הוצ' עמיחי. תל-אביב 1956. עמ' 148.
- שרגא אבנרי. „הנבוכים במעגלותם", תחנות בשירתנו, „כרמלית" ג' 194—195. חיפה—תל-אביב. 1956.
- שרגא אבנרי. „שירתו של דוד פוגל". „הארץ" 24.8.1956.
- הלל בבלי. „רוחות נפגשות". דברי מסה. ירושלים—ת"א. תשי"ח, 155—163 (= מאמרו משנת 1949).
- דליה רביקוביץ. „הגשר" (ביתוח שיר). „אמר". 10.4.1958.
- (—) נתן זך. „הרהורים על שירת אלתרמן". „עכשיו", חוב' 3—4 עמ' 109. אביב 1959.
- א. שאגן. „מילון הספרות החדשה העברית והכללית". ת"א 1959. עמ' 585.

- נתן זך. „לילה כבר שוכן שחור“. מוסף ל„דבר“ 11.12.1959 (=, בעקבות משורר שנשכח“, משא 23.9.54).
- ש. גרודזונסקי. „ללא יורשים“. מוסף ל„דבר“ 26.12.1959.
- שרגא אבנרי. „כלום באמת נשכח דוד פוגל?“ (הערות בשולי מאמרו של ש. גרודזונסקי). „משא“ ח' בטבת תש"ך. 1960.
- (—) „נמצא יומן של המשורר דוד פוגל“ (ידיעה). „הארץ“ 26.2.1960.
- עדי צמח. „על שפת הכרד“. (ניתוח שיר). „גזית“ כרך י"ז. חוב' 200. עמ' 115. מרץ 1960.
- (—) מ. פוזננסקי. אגרות (תרע"ט — תשט"ז). הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1960 (על פוגל, עמ' 135, אגרת אל ג. שופמן מיום 31.5.1930).
- (—) מ. ש. בן-מאיר. „הספרות העברית באירופה בין שתי מלחמות העולם“. בתוך: „אודים“, הוצאת עוגן והוצאת מ. גיומן. ירושלים תל-אביב. כרך א', תש"ך 1960 (על פוגל, עמ' 28).
- (—) „דוד פוגל“ (ציון ביוגרפי). שם, עמ' 82.
- (—) י. ליכטנבוים. הסיפור העברי. אנתולוגיה. ת"א 1960: מבוא, עמ' כ"ה; הערה ביוגרפית, עמ' 579.
- (—) נתן זך. „הערות בשולי האימאזיון הישראלי“. „יוכני“ חוב' א' אייר תשכ"א, 7.
- י. ליכטנבוים. „שושלתו של אברהם בן יצחק“. „הארץ“ 10.6.1960.
- משה הנעמי. „עולם המסורת בשירי דוד פוגל“. „משא“ 17.2.1961.
- י. ליכטנבוים. „בתחומה של ספרות“. הוצ' „אלף“. 1962. עמ' 90 (= מאמרו „שושלתו... וכו').
- י. ליכטנבוים. „חדשנים בשירה העברית (סקירה)“. „כרמלית“, ח', תשכ"ב, 136 ואילך (על פוגל, עמ' 138—139).
- (—) א. המאירי. „ביאליק על אתר“. ע"ע 134—138, 139—143. הוצ' „גיב“, ת"א 1962.
- ג. מוקד. „חיי נישואים של ד. פוגל“. (עיון חוזר). „דבר“ 16.2.1962.
- (—) ד. מירון. „גנסין אחרי המישים שנה“. חלק ב'. „עכשיו“ חוב' 10, הורף 1964, עמ' 40.
- ג. מוקד. „דוד פוגל כמספר“. מאזנים י"ה (תשכ"ד) חוב' ה'—ו' (ניסן—אייר), 426—433; כרך י"ט חוב' א' (סיון תשכ"ד), 51—58.
- (—) אהרן מגד. „הספרות בין הזמנים“. (דברים בוועידה כ"א של אגודת הסופרים העברים). „דף“ גל' כ"ד, 11 (תוספת ל„מאזנים“, סיון ותשכ"ד).

- דן פגיס. „דוד פוגל: האיש ושירתו“. „מולד“, כרך כ"ב, חוב' 189—190 (יולי 1964), ע"ע 191—217.
- צבי לון. „לפני השער האפל“. „מולד“, כרך כ"ב, חוב' 189—190, (יולי 1964), ע"ע 218—224.
- (—) דב סדן. „גלגל המועדים“. הוצ' מסדה, תל-אביב, 1964 (על פוגל עמ' 44, הערה 7).
- ד. א. פרידמן. „לפני השער האפל“ (= רשימתו „בכורים“ משנת תרפ"ד). „עיוני שירה“, הוצ' מחברות לספרות (ת"א 1964). עמ' 311.
- מ. הנעמי. „עם בתו של דוד פוגל“. „ידיעות אחרונות“ 13.11.1964.
- מ. הנעמי. „על דוד פוגל ומאמר“. „בצרון“, כרך ג"א (תשרי-חשון תשכ"ה), עמ' 7.

מאמרים ורשימות על דוד פוגל ועל יצירתו משנת 1966 ואילך

- ידיעות בעתונים, ציונים ביוגרפיים קצרים ומאמרים המזכירים את פוגל באקראי מסומנים במקף בסוגרים (—).
- נתן זך. „זמן וריתמוס אצל ברגסון ובשירה המודרנית“. הוצאת „אלף“. תל-אביב 1966 (על פוגל, עמ' 50—59).
- דן פגיס. פתח דבר, מבוא, הערות וביבליוגרפיה במהדורת „כל שירי דוד פוגל“. ראה להלן.
- כל שירי דוד פוגל. מלוקטים בצירוף מבוא ומקורות בידי דן פגיס. הוצאת אגודת הסופרים על-ידי הוצאת מחברות לספרות. תל-אביב [מרס] 1966. 309 עמודים. פתח דבר. — מבוא (עמ' 7—70) : קוים לביוגרפיה; המשורר ומבקריו; על שירתו. — השירים (עמ' 71—263) לפני השער האפל, 1923; שירים מוקדמים, 1915 עד 1923; שירים מאוחרים, 1924 עד 1941. — הערות וביבליוגרפיה (עמ' 267—309) : הערות לשירים; רשימת השירים ומקורותיהם; רשימת תרגומים לשירי פוגל; רשימת כתביו בפרוזה; רשימות מאמרים ורשימות 1918—1966 על פוגל ועל יצירתו).
- משה דור. „דרוש הסבר“. „על המשמר“ 29.4.1966.
- ד.ל. (= לאזר). „לפני השער האפל“. „מעריב“ (במדור מעט לעט) 29.4.1966.

- „ירחון בע"פ לספרות ולאמנות" (תכניה של עיריית ירושלים ואגודת הסופרים בירושלים; בתכניה גם 6 שירים של פוגל, צילום מ„כל שירי“).
 י"ט אייר תשכ"ו, 9.5.1966
- יוסף אלרואי, „שירי דוד פוגל“, „הארץ“ 13.5.1966
- שלמה גרודונסקי, „שני פייטנים עברים שזכו לחסד-של-אמת ישראלי“, „דבר“, 13.5.1966 (על ד. פוגל); „דבר“ 20.5.1966 (על נח שטרן וגם על פוגל).
- מנחם בראון, „עם שירי דוד פוגל“, „משא“ 20.5.1966
- (—) דליה למדני, „שבוע הספר העברי: שיחות ליד הדוכנים“, „הארץ“ 20.5.1966
- (—) „שירי דוד פוגל במהדורה חדשה“ (מכתב מהוצאת מחברות לספרות למערכת „מעריב“; 20.5.1966
- (—) „שירי דוד פוגל“ (מכתב מהוצאת מחברות לספרות), „הארץ“ 20.5.1966
- (—) „שירי דוד פוגל יודפסו מחדש“ (בצורת ידיעה), „דבר“ 20.5.1966
- מ. בר-יעקב (= משה דור), „ארונות שחורים לרבבות“ — חזון החורבן בשיריו של דוד פוגל“, „מעריב“ 27.5.1966
- דוד ארן, „דוד פוגל ואברהם בן-יצחק“, על המשמר“, 10.6.1966
- אברהם הגורני, „דוד פוגל, משורר הדממה השחורה“, „מבט חדש“, 15.6.1966
- דוד כרמי, „הנחבא בביתו וחיו בלב“, „במחנה“ כ', גל' 39 (947), עמ' 23, 21.6.1966 ג' תמוז תשכ"ו.
- ישראל זמורה, „לשירתו של דוד פוגל“, „דבר“ 17.6.1966
- (—) נתן זך, „הצורך באנאליזה או הצרעת הנושנה“, „הארץ“ 8.7.1966 (בין השאר, תשובה ברמז למאמרו הנ"ל של י. זמורה)
- בעז אבי-עמית (= ערפלי), „לרשימת י. זמורה על ד. פוגל“, „דבר“ (במדור „תגובות“, 15.7.1966
- (—) נתן זך, „המבקר כמגלה“ (בין השאר, על פוגל), „הארץ“ 22.7.1966
- (—) הודעה על מסיבה במועדון „מלוא“ המוקדשת להערכת שירת פוגל, „דבר“ 29.7.1966
- (—) מנחם בראון, „בין ערפילים לנח שטרן“ (גם על פוגל), „משא“ 19.8.1966
- משה בן שאול, „חמישה פרקים קצרים“; ג': שירה וחניה, „מעריב לנוער“ 23.8.1966

- (—) מ. בר-יעקב, „נפש רצוצה, אסופת שיריו של נח שטרן“ (גם על פוגל). „מעריב“ 23.9.1966.
- יצחק עקביהו, „הלכה ומעשה אצל נתן זך“, „מאזנים“, כ”ג, 201—211. אב תשכ”ו (על פוגל, עמ’ 201, 206)
- רבקה שכטר, „ממוות למוות“ (על שירי פוגל בהשואה לסיפורי גנסיין). „מאזנים“, כ”ג, 493—498. תשכ”ז.
- (—) ישורון קשת, „מסע בפאריס“, „מולד“, כ”ג חוב’ 208—210, עמ’ 651—680. דצמבר 1965 — ספטמבר 1966. (על פוגל, עמ’ 662—663, 665).
- (—) מנחם בראון, „בין ערפילים לנח שטרן“ (גם על פוגל). „עכשו“ 17/18, קיץ תשכ”ו — סתו תשכ”ז, 1966, עמ’ 161—164 (=מאמרו ב„משא“ 19.8.66).
- (—) א. ב. יפה, „א. שלונסקי — המשורר וזמגו“. ספרית פועלים, מרחביה, 1966 (על פוגל: עמ’ 137—138)
- משה ב.ש. (=בן שאול). „על ‘קבצים ראשונים’ ועל כמה נוספים“. „מעריב לבוטער“, 18.10.1966 (מתחת לתמונתו של פוגל נדפס בטעות: נתן זך). S.Y. Penueli, A. Ukhmani (editors). *Anthology of Modern Hebrew Poetry*. Institute for the Translation of Hebrew Literature & Israel University Press. Jerusalem 1966. Volume One. On David Fogel (=Vogel): pp. 12, 223. (translations, pp. 223—231).
- Miriam Arad. ‘Poet of Death’. Review on *Kol Shirei David Fogel* (=Vogel). *The Jerusalem Post Week-End Magazine*. Dec. 9, 1966. P. 14.
- (—) מנדל פייקאז’ (עורך). „השואה והגבורה באספקלריה של העתונות העברית“, ביבליוגראפיה. כרך ג’, עמ’ 930 [מצטט „מסכת“, תשי”ב]. ירושלים, תשכ”ז.
- גבריאל מוקד. „שירי דוד פוגל“. „ידיעות אחרונות“ 13.1.1967
- גבריאל מוקד. „שירי דוד פוגל“. „עכשו“ 19/20, עמ’ 147—148, חורף-אביב תשכ”ז, 1967.
- דן פגיס. „עוד שלושה שירים של דוד פוגל“. „מאזנים“, כ”ד, 179—180. שבט תשכ”ז.
- (—) „עוד שירים של פוגל“ (ידיעה). „משא“ 10.2.1967
- משה בן-שאול. „הערות בעקבות ‘גילוי’ של פוגל“. „משא“ 10.2.1967

- (—) יוסף אורן, „משורר נשכה שנתגלה מחדש“ (על שירי דב פומרנץ; גם על פוגל), „משא“ 3.3.1967.
- (—) יוסף אלרואי, „שירי דב פומרנץ“ (גם על פוגל). הארץ“ 3.3.1967.
- (Dov Vardi). 'Fogel (=Vogel): Forerunner of Modernism'. *Hebrew Book Review* No. 3. Tel Aviv, Spring 1967. p. 17.
- ישראל גור, „ספרים בשלוש וריאציות; א': עלבונם של ספרים“, „ידיעות אחרונות“ 21.4.1967.
- חמוטל בר יוסף, „סתוים רחוקים' לדוד פוגל“, „ידיעות אחרונות“ (במדור „שיר וביאור“). 15.12.1967.
- אברהם ברזידעס, „וועגען דוד פאגעל“, „די גאלדענע קייט“, 16, 1967, 40—38.
- ג. קרסל, „פוגל, דוד“. לכסיקון הספרות העברית בדורות האחרונים. כרך שני 573—574. ספרית פועלים, תל-אביב. תשכ"ז, 1967
- Yohai Goell (ed.). 'Vogel, David'. *Bibliography of Modern Hebrew Literature in English Translation*. Israel University Press. Jerusalem 1968, p. 56, No. 1761—1771.
- אהוד בן-עזר, „היי נישואים“, „משא“ 28.2.1969 (במדור „קריאה אפשרית“). טוביה ריבנר, „קריאה בשיר“, חלק א', מס' 2 (ניתוח שירו של פוגל, בבית עוד יעמדו“). „מאזנים“, כ"ט, 97—98. תמוז תשכ"ט, יולי 1969.
- מרדכי המפל, „המשורר דוד פוגל — 25 שנה להירצחו“, „הפועל הצעיר“, שנה 62, תשכ"ט, חוב' 28, עמ' 18.
- משה בן מנחם, „מעבר לשער האפל“. בתוך: „בנתיב האור“, תל-אביב 1969, 327—341 (=מאמרו ב-„אנך“, תשי"ד; לא שונו גם הפרטים בתאור דמיוני של מות פוגל, אף-על-פי שבן מנחם הודה במכתב למהדיר מיום 18.5.1964 שאין שום מקור לתיאור זה).
- שרגא אבנרי, „עולמו של דוד פוגל“ (מאמרו ב-„הארץ“ 24.8.56). בתוך: „12 משוררים“, הוצאת „יבנה“, תל-אביב 1969, עמ' 36—43.
- (—) שלמה צמה, „הערה קטנה לענין גדול“ (על יחסי הדורות בספרות וגם על פוגל). „מאזנים“, ל', 164, טבת תש"ל, ינואר 1970.
- אברהם הגורני-גרין, „שעטת צבאות במלא תבלי' לדוד פוגל“ (השיר וניתוחו; פרק רביעי מספרו) לנושא השואה בשירתו, הוצאת „עקד“, תל-אביב 1970, עמ' 53—56.
- משה הנעמי, „דוד פוגל בימי 'השער האפל'“ (עם מבחר קטעים ממכתבי

פוגל אל ידידו שמעון פולאק בשנים 1923—1924). „הדואר“, שנה מ"ט, גל' ל"ג, עמ' 582—588, כ"ז תמוז תש"ל, 31.7.1960.

דן מירון (עורך). „מבחר שירים עבריים“. אוניברסיטת תל-אביב. תשכ"ט, 1968/69, עמ' 17, 118—122 (שבעה שירים של פוגל, צילום מ„כל שירי“).

דב לנדאו. „היסודות הריתמיים של השירה“. הוצ' שוקן, תל-אביב, תש"ל 1970. עמ' 92—93 (ניתוח שירו של פוגל „לאט עולים סוסי“).

Harold Schimmel. 'Note to a Translation of Fogel (=Vogel). *Orot*, 9, August 1970, pp. 44, 46, 48 (English & Hebrew, see below) ...

הרולד שימל. „קצת הערות לתרגום שירי פוגל“. „אורות“ ט' אוגוסט 1970, עמ' 45, 47, 48 (אנגלית ועברית, עמוד מול עמוד, את המאמר מלווים 9 שירים במקור ובתרגום, שם 28—43, הערה מקדימה, שם, 28; ציון ביוגרפי, שם, 116—117).

מתי מגד (עורך). שירים ליריים 1900—1970, מבחר מן השירה העברית החדשה, הוצ' מסדה 1970. עמ' 59—65 (תשעה שירים של פוגל, על פי „כל שירי“); עמ' 287 (הערה ביו-ביבליוגראפית).

עלי מוהר. „כי ישבת עם פוגל“ [על הזו, שניאור ופוגל בפאריס]; פיסקה מתוך: „כשמש ביום כביסה“, ראיון עם חיים הזו. „דבר השבוע“ מס' 7, מוסף של „דבר“, י"ז בשבט תשל"א, 12 בפברואר 1971.

דן פגיס. „מאשכנזית לספרדית: לבטי מעבר בכתב-יד של דוד פוגל“. הספרות, ג', חוברת 1, עמ' 157—164, יוני 1971.